

Handleiding

Leskist

Cyberpesten en veilig internet

- voortgezet onderwijs -

Augustus 2007

Colofon

Handleiding leskist Cyberpesten en veilig internetgebruik
Voortgezet onderwijs

Omslag illustratie
Babette Harms

Augustus 2007

GGD Eemland, afdeling gezondheidsbevordering
Postbus 733
3800 AS Amersfoort
(t) 033 - 46 78 150
(e) gb@ggdeemland.nl

Voorwoord

Er zijn veel kinderen die geregeld direct of indirect in aanraking komen met cyberpesten. Vaak zijn kinderen die opvallen en sociaal minder vaardig en weerbaar zijn, het doelwit.

Het eerste doel van deze leskist is om de leerkracht informatie, handvatten, suggesties te geven. Het tweede doel is de leerkracht wegwijs te maken in hoe om te gaan met cyberpesten. Deze handleiding, behorend bij de leskist cyberpesten en veilig internetgebruik, geeft u een overzicht van de materialen die gebruikt kunnen worden. De leskist is primair bedoeld voor docenten in het voortgezet onderwijs.

Pesten en cyberpesten liggen dicht bij elkaar. Bij beide is er sprake van een slachtoffer dat op verschillende manieren mishandeld wordt. Cyberpesten is feitelijk een digitale vorm van het 'klassieke' pesten. Er is een aparte leskist te leen over het thema 'pesten' bij GGD Eemland.

Wanneer u nog aanvullingen of suggesties heeft ter verbetering van deze leskist vernemen wij dit graag van u!

GGD Eemland
Augustus 2007

Inhoudsopgave

Colofon	2
Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
1) Inleiding	5
2) Achtergrondinformatie	6
2.1) Wat is cyberpesten?	6
2.2) Signalen en gevolgen	6
2.3) Aanpak en tips	7
2.4) Oorzaken en gevolgen	9
2.5) Samenvatting	10
2.6) Bronnen	10
3) Materiaaloverzicht	11
3.1) Lesmateriaal	12
3.2) Leesboeken	18
3.3) Spellen	20
3.4) Ondersteunend materiaal	21
3.5) Achtergrondartikelen	31
4) Adressen	32

1) Inleiding

Digitaal pesten wordt een steeds groter probleem. Voor de gepeste kinderen is plotseling hun huis, of zelfs hun kamer geen veilige plek meer. Ze kunnen zich nergens verschuilen. Vaak hebben de ouders geen idee wat er gebeurt, omdat zij het internet niet kennen en hun kind hen ook niets vertelt. De kinderen van nu behoren tot de digitale generatie, een generatie die met de computer is opgegroeid.

Uit onderzoek van Planet (maart 2004) bleek dat kinderen tussen 8 en 12 jaar gemiddeld al 6,4 uur per week thuis Internetten. Dat is bijna één uur per dag. Ter vergelijking: gemiddeld kijken kinderen 2 uur per dag televisie. Vrijwel alle kinderen gaven aan thuis te Internetten (99%). Ruim éénderde maakt ook op school gebruik van Internet (37%).

Op het moment van het samenstellen van de handleiding, drie jaar verder, kunnen we er vanuit gaan dat deze cijfers omtrent internetgebruik alleen maar zijn toegenomen. Hoe meer tijd kinderen doorbrengen op internet, hoe meer activiteiten zij daar gaan ontplooiën. Chatten, vaak via het programma MSN of chatboxen, en e-mailen met vrienden zijn de voornaamste activiteiten.

Helaas worden veel kinderen slachtoffer van deze digitale communicatie. Omdat kinderen elkaar 's avonds weer 'tegenkomen' op bijvoorbeeld MSN kan een plagerij uitmonden in een pesterij via dit medium.

Het is belangrijk dat de leerkracht met de kinderen over het internet praat en zelf ook eens op onderzoek uitgaat.

2) Achtergrondinformatie

Er wordt veel in de media bericht over cyberpesten. Wat is het eigenlijk en lijkt het op het 'klassieke' pesten? In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de definitie van cyberpesten. Vervolgens komen de signalen en gevolgen aan bod. Daarnaast worden de aanpak, hoe ermee om te gaan, de oorzaken en de gevolgen van cyberpesten behandeld.

2.1) Wat is cyberpesten?

Cyberpesten is de 'digitale' versie van het klassieke pesten. Om hier het verschil tussen aan te geven kijken we eerst naar het klassieke pesten. Wat is precies pesten?

Van der Meer (2002) geeft de volgende definitie van pesten: "Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door een leerling of een groep leerlingen van één of meer klasgenoten, die niet (meer) in staat zijn zichzelf te verdedigen."

2.1.1) Verschil klassiek- en cyberpesten

De nieuwe technologieën en het wereldwijde web (=internet) bieden ons een schat aan mogelijkheden. Alles kan op verschillende manieren worden vastgelegd, uitgewisseld en ontvangen. Via de camera's (webcams via internet en die aanwezig op gsm's), microfoons en chatboxen kan iedereen met iedereen informatie uitwisselen en levendig contact onderhouden.

Deze mogelijkheden tot informatie uitwisselen kunnen ook veranderen in nadelen als we inzoomen op het digitale pesten. Cyberpesten omvat alle vormen van pesterijen die een beroep doen op ICT om slachtoffers lastig te vallen, te bedreigen en te beledigen.

Het surfen op internet en chatten gebeurt vrijwel anoniem. Dit zorgt voor weinig drempelvrees voor potentiële daders. Daarnaast zijn de daden losgekoppeld van de effecten. De dader en het slachtoffer zijn niet fysiek aanwezig. Dit heeft als gevolg dat de pester geen (directe) emotionele feedback krijgt van het slachtoffer.

De klassieke kenmerken van een pester gaan ook niet altijd op. De pestkop hoeft niet fysiek of sociaal sterk te staan, het is via zijn cyberkennis dat hij in een machtspositie komt. Cyberpesten is ook onomkeerbaar: het is erg moeilijk om pestgedrag op het web ongedaan te maken. E-mails en gesprekken op chatboxen kunnen teruggelezen worden.

2.1.2) Manieren van cyberpesten

Volgens Klasse (www.klasse.be) kan er op de volgende manieren gecyberpest worden:

- *verbaal*: beledigende, agressieve, vernederende, bedreigende, vijandige of seksueel suggestieve boodschappen via mail, gsm, sms en chatprogramma's;
- *non-verbaal*: pornografische en obscene foto's doorsturen, foto's van het slachtoffer bewerken en op het web zetten;
- *fysiek*: schade aanrichten aan de computer door virussen op te sturen, iemands mailadres hacken en zijn paswoord veranderen en supergrote bestanden doorsturen;
- *sociaal*: uitsluiten uit chatboxgroepen;
- *indirect*: bijvoorbeeld private of gênante informatie over een slachtoffer verspreiden, online privé-gesprekken opslaan en doorsturen en de elektronische identiteit van het slachtoffer overnemen.

2.2) Signalen en gevolgen

Het is niet gemakkelijk signalen van cyberpesten op te pikken. De gevolgen zijn, zeker op korte termijn, minder snel te zien voor de buitenwereld.

2.2.1) Signalen

Signalen zijn moeilijk waar te nemen voor zowel ouders als leerkrachten. Wanneer een kind thuiskomt met gescheurde broek of blauw oog weet je dat er iets aan de hand is.

Bij cyberpesten is dit echter veel minder zichtbaar. Dat wil niet zeggen dat de impact van het pestgedrag er niet is. Vaak komt pas veel later aan het licht dat het kind gepest werd via internet en/of sms.

Neem daarom als leerkracht alle signalen serieus, zeker omdat de signalen t.o.v. pesten geringer zijn.

2.2.2) Kenmerken betrokkenen

Het is niet gemakkelijk een definitie te geven van iemand die cyberpest of iemand die gecyberpest wordt. Toch kunnen er een aantal kenmerken van de betrokkenen gegeven worden. Een onderzoek van de Universiteit van Antwerpen (2004) beschrijft de volgende kenmerken:

Pesters,

- zijn vaker *jongens* dan meisjes;
- hebben *meer kennis* van moeilijkere internettoepassingen;
- hebben *veel vrienden* en voelen zich populair;
- hebben *ouders die minder betrokken zijn* bij hun internetgebruik;
- zijn vaker ook *slachtoffer en bijstaander* van meerdere internet- en gsm-activiteiten die mogelijk kwetsend zijn;
- zijn vaker *dader van klassiek pesten*.

Slachtoffers,

- zijn vaker *meisjes* dan jongens;
- nemen *meer risico's op het internet*: ze praten vaker met mensen die ze enkel via het internet kennen;
- hebben *veel vrienden* en voelen zich populair;
- zijn vaker ook *dader en bijstaander* van meerdere vormen van gsm- en internetactiviteiten die mogelijk kwetsend waren.

2.3) Aanpak en tips

Er zijn verschillende wegen die ervoor zorgen dat cyberpesten ingedamd kan worden.

2.3.1) Schoolbreed

Ten eerste een aantal adviezen voor de school hoe dit te bewerkstelligen:

- *Zorg voor een positief klassen- en schoolklimaat*. In een sfeer die vertrouwen uitstraalt zullen leerlingen en ouders eerder een probleem aankaarten.

- *Aandacht voor sociaal functioneren*. Heb aandacht hoe leerlingen omgaan binnen de klas- of lesgroepen. Neem hun sociaal functioneren mee in (zelf)evaluaties, oudergesprekken en vergaderingen.

- *Zorg voor een laagdrempelig meldpunt op school*. Op dit punt kunnen leerlingen en ouders terecht kunnen met hun vragen en problemen en dus ook pestklachten. Communiceer daar ook duidelijk over.

- *Genoeg expertise*. Zorg dat er genoeg expertise is op school. Wie kennis heeft van zaken, boezemt ook omwille van zijn expertise genoeg vertrouwen in bij de leerlingen en de collega's.

- *Afspraken gsm- en computergebruik*. Maak duidelijke afspraken over gsm- en computergebruik tijdens de lessen. Zorg er bijvoorbeeld voor dat bij elke schoolcomputer een logboek ligt dat elke gebruiker invult.

Op deze manier is te achterhalen wie op welk moment achter welke computer zit. Dit stelt de school in staat eventueel cyberpesten vanaf de schoolcomputers te achterhalen.

2.3.2) In de klas

Voorkomen is beter dan genezen. Cyberpesten voorkomen is helaas een illusie. Toch scheelt het enorm wanneer kinderen en hun ouders worden ingelicht over cyberpesten. Aldus Klasse (www.klasse.be) geeft kennis inzicht aan de kinderen en worden zij zich bewust over hun gedrag. 'Voedt de kinderen op over internet', luidt hun advies.

Dit kan op de volgende wijzen binnen de klas:

- *Werk aan welbevinden.* Leerlingen die zich goed voelen en zich niet vervelen, pesten niet.

- *Toon interesse.* Wanneer de leerkracht interesse toont voor wat de leerlingen doen op internet worden zij vaak opener hierover. Zo weet men wat hen bezighoudt en kan er geholpen worden als dat nodig is.

- *Geef kennis over de gevolgen van foutief internetgebruik.* Veel kinderen zijn vaak beter op de hoogte wat betreft (de mogelijkheden van) internet dan de leerkracht. Zij zijn echter minder op de hoogte van de gevolgen die verkeerd internet gebruik opleveren. Help hen de consequenties begrijpen. Veel kinderen weten niet wat de consequenties zijn als ze iemand digitaal belachelijk maken.

- *Ken het cyberpesten.* Doe kennis op van de mogelijkheden waarop digitaal gepest kan worden. Laat merken aan kinderen en aan ouders dat het niet geduld wordt. Laat tegelijkertijd voelen dat het belangrijk is cyberpesterijen te melden. Ook al heeft de zaak soms niet met de school te maken, de gevolgen voor de leerling zijn meestal wel voelbaar in de klas

- *Geen klassensituatie uitlichten in een klassengesprek.* Als men met de klas spreekt over pesten, is het raadzaam om geen pestsituatie in de klas als uitgangspunt te nemen, maar het onderwerp daar bovenuit te tillen. Bijvoorbeeld aan de hand van een krantenknipsel, een tv-uitzending, een brief van een leerling van een andere school, een brief van een ouder van een gepest kind, een lesbrief of een (voor)-leesboek. Doet men dit niet, dan kan de klas bijvoorbeeld het probleem ontkennen of gaan bagatelliseren.

- *Bespreek maatregelen en stel deze vast.* Leerlingen weten zelf heel goed te verwoorden wat wel en wat niet kan. Laat hen regels bedenken hoe je met elkaar omgaat op internet (bijvoorbeeld: niet hacken, niet terugschelden, geen virussen sturen, niet roddelen, niet schelden...). Stel deze regels dan ook vast. Maak indien gewenst een protocol. Een voorbeeld van een protocol is te vinden in de leskist.

2.3.3) Het gepeste kind

Het meest moeilijke bij cyberpesten is het feit dat de leerkracht hier nauwelijks iets van verneemt in de klas. Niettemin is het belangrijk na te denken hoe met cyberpesten om te gaan wanneer een kind aangeeft slachtoffer te zijn.

1. Neem het kind en het cyberpesten serieus, ook al is er niets opgevallen
 2. Help het kind om de nare ervaring te bespreken, dit kan opluchting en geruststelling brengen.
 3. Leerlingen kijken uit naar bescherming, niet naar machteloosheid van de leerkracht ('het gebeurde thuis, wat kan ik daar nou aan doen?'). Praat in ieder geval met het kind erover en neem, indien mogelijk, maatregelen.
 4. Maak het kind weerbaar, laat het (on)bekende personen blokkeren in zijn email en bijvoorbeeld MSN. Daarnaast moet het niet moet reageren op ongewenste mail en haatmail. Bij geen respons houdt de dader snel op.
 5. Vertel het kind dat het alle bewijzen, smsjes, emails en berichten uit de chatbox en / of MSN bewaart. (voor het geval de dader wél bekend wordt, dan kan er actie worden ondernomen door ouders / leerkracht)
 6. Beloof geen snelle oplossing, cyberpesten is minder gemakkelijk op te sporen en te bewijzen dan 'klassiek' pesten.
-

7. Stel altijd de ouders van het kind op de hoogte
8. Meld het cyberpesten, dit kan zelfs anoniem, op www.pestenislaf.nl. De kindertelefoon is ook aan te raden. De kindertelefoon is te bereiken op 0800-0432, iedere dag van 14 tot 20 uur, of te vinden op www.kindertelefoon.nl.

2.3.4) Daders

Wanneer iemand digitaal gepest wordt kan de dader een bekende en onbekende van het slachtoffer zijn. Wanneer het kind dat pest in de klas zit is de dader (aan het kind) bekend, dan kan de leerkracht gericht en doeltreffender actie ondernemen. Wanneer de dader(s) onbekend zijn is dit moeilijker, toch is de leerkracht niet kansloos.

Dader(s) bekend

1. Maak duidelijk dat dit pestgedrag niet wordt geaccepteerd en bespreek het in de klas.
2. Help het kind om de nare ervaring te bespreken, dit kan opluchting en geruststelling brengen. Daarnaast kan dit ook nuttige informatie opleveren in de aanpak!
3. Praat met de pester. Laat hem/haar duidelijk merken dat dit niet getolereerd wordt. Probeer vervolgens samen met de pester zicht te krijgen op de beweegredenen.
4. Stel een sanctie zo lang mogelijk uit, speel eerst in op het inlevingsvermogen van de dader. Kinderen zijn hiervoor gevoelig en begrijpen achteraf dat cyberpesten niet kan.
5. Stel de ouders op de hoogte van zowel de daders als het slachtoffer, zeker bij ernstige vormen van cyberpesten.

Dader(s) onbekend

1. Help het kind om de nare ervaring te bespreken, dit kan opluchting en geruststelling brengen
2. Maak het kind weerbaar, laat het (on)bekende personen blokkeren in zijn email en bijvoorbeeld MSN. Daarnaast moet het niet moet reageren op ongewenste mail en haatmail. Bij geen respons houdt de dader snel op.
3. Vertel het kind dat het alle bewijzen, smsjes, emails en berichten uit de chatbox en / of MSN bewaart. (voor het geval de dader wél bekend wordt, dan kan er actie worden ondernomen door ouders / leerkracht)
4. Stel de ouders op de hoogte, zeker bij ernstige vormen van cyberpesten.

2.4) Oorzaken en gevolgen

Cyberpesten is vaak het verlengde van klassiek pesten. Daarom wordt er in deze paragraaf aandacht besteed aan de oorzaken van het 'klassieke' pesten. De oorzaken van pestgedrag zijn op twee niveaus te bekijken. We kunnen het op het niveau van het kind en op het niveau van de school bekijken.

Het kind dat gepest wordt is vaak anders. Iemand die afwijkt van het 'normale' patroon kan worden buitengesloten. Dit kan overgaan tot pesten van het betreffende kind. Op schoolniveau moet er vooral worden gekeken naar de invloed van de leerkracht. Autoritair gedrag van leerkrachten kan resulteren in het ontstaan van zondebokken in een klas. Daarnaast doorkruist autoritair gedrag de invloedsstructuur van de groep, wakkert het agressief gedrag aan en roept het frustratie van de kinderen op. Deze frustratie kan niet afgereageerd worden op een autoritaire volwassene, en wordt dan afgereageerd op een 'zwakkere' klasgenoot.

Een kind dat gepest wordt gaat negatief over zichzelf denken. Dit heeft als gevolg dat hij een negatief zelfbeeld ontwikkelt. Het kind zijn zelfvertrouwen gaat ook naar beneden en hij krijgt moeite om contact te maken met andere mensen. Deze gevolgen zijn vaak niet tijdelijk en kunnen een heel leven lang aanwezig blijven. Er zijn gevallen bekend van kinderen die door aanhoudende pesterijen suicidale neigingen ontwikkelden. Kijk voor meer informatie over de oorzaken en gevolgen de website www.pestening.net. Dit is een website van psycholoog B. van der Meer.

2.5) Samenvatting

Cyberpesten is een verlengstuk van het klassieke pesten. Het is echter moeilijker voor ouders en leerkrachten om signalen op te vangen. Neem signalen die duiden op cyberpesten altijd serieus aangezien er weinig gerichte signalen zijn die op cyberpesten duiden.

Het is aan te raden de gevolgen die kinderen ondervinden van cyberpesten met de klas te bespreken. Dit maakt kinderen bewust van de gevolgen. Stel daarnaast in overleg met de kinderen regels omtrent gedrag op internet vast.

2.6) Bronnen

Boeken & artikelen

- Van der Meer, B., *Pesten op School, overzicht van artikelen*, Algemeen Pedagogisch Studiecentrum, Utrecht, 2002
- Dijkman, B., *Scriptie: Cyberpesten : een nieuw fenomeen?*, Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2007
- Vandenbosch, H., e.a., *Cyberpesten bij jongeren in Vlaanderen*, Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen & Verslaving (IVO) i.s.m. Universiteit Antwerpen, 2006

Websites

- www.klasse.be
geraadpleegd op 16 juli 2007

3) Materiaaloverzicht

Bij elke beschrijving van materiaal op de volgende pagina's ziet u een 'bruikbaarheidscore'. Hieronder volgt een verklaring van de gebruikte sterren:

- ★ : goed bruikbaar
★★ : zeer goed bruikbaar
★★★ : een aanrader!

Bij iedere beschrijving is ook te vinden of het materiaal **preventief** of **therapeutisch** is. Bij sommige materialen is het verschil klein, dan zal beide het geval zijn.

Deze leskist bevat de volgende materialen:

3.1) Lesmateriaal	12
Praatplaten ongewenst gedrag	12
Cyberpesten, who cares?	13
Horen, zien en niet meer zwijgen	14
Kaartjes digitaal pesten	15
InternetSOA	16
WRLD HLL DG: N LSBRF VR SMSS	17
3.2) Leesboeken	18
Suske en Wiske – De sinistere site	18
Pesten – wat vind jij?	19
3.3) Spellen	20
Internetkwartet	20
3.4) Ondersteunend materiaal	21
Nergens meer veilig	21
Veilig internet gebruik	22
Mijn leerling online	23
Pesten is laf! – cyberpesten is laffer	24
Jongeren en hun digitale wereld	25
Verliefd op internet	26
Vet veilig internet	27
MSN onderzoek	28
Cyberpesten: Big Deal?!	29
Online pesten: geintje of kwetsend	30
3.5) Achtergrondartikelen	31

De poster 'Tegen Cyberpesten' is niet beschreven in de handleiding, deze is echter wel aanwezig in de leskist.

3.1) Lesmateriaal

In alle pakketten is ondersteunend materiaal voor de kinderen opgenomen. Het is echter niet de bedoeling dat de kinderen het originele materiaal gebruiken. Gelieve kopieën te maken van dit materiaal.

Praatplaten

Uitgave

Cycloop, Eindhoven, 2005

Doelgroep

Jongeren tot en met 18 jaar.

Bevat

Praatplaat en handleiding.

Inhoud

Dit pakket bevat een plaat die aanzet en aanmoedigt tot praten over de afbeeldingen. Als docent is dit prettig, de plaat doet zijn werk vanzelf.

De handleiding is informatief en biedt ondersteuning en suggesties voor de docent. Dit pakket is simpel en concreet en daardoor zeer nuttig.

Bruikbaar: ★★ ★

Preventief & Therapeutisch

Cyberpesten, who cares?

Uitgave

GGD Zuid Limburg, HALT Zuid Limburg, Politie Limburg Zuid en scholengemeenschap Groenewald

Doelgroep

Klassen 1, 2 en 3

Bevat

- Docentenhandleiding
- Werkboek voor leerlingen
- DVD "Chatbox Who cares?"

Inhoud

Dit lespakket is rondom de bijgevoegde DVD opgebouwd. De DVD is een verfilming van een praktijkvoorbeeld van cyberpesten. Het werkboek bestaat uit informatie en opdrachten met als doel kinderen bewust te maken van de omvang en gevolgen van cyberpesten.

Bruikbaar: ★★

Preventief & therapeutisch

Horen, zien en niet meer zwijgen

Uitgave

M. Cox, Uitgeverij Zorn, Leiden. 2005

Doelgroep

Klassen 1,2 en 3

Bevat

- Docentenhandleiding
- Werkschrift

Inhoud

Dit lespakket richt zich niet op de pesters en niet op de gepesten, maar op de zwijgende middengroep. In de docentenhandleiding zijn suggesties opgenomen voor de docent. Het schrift voor de kinderen geeft handvatten hoe zij stoppen 'zwijgend' te zijn. Daarnaast zijn er opdrachten die hen helpen bewuster na te denken hoe om te gaan met pesten.

Bruikbaar: ★★

Preventief

Kaartjes digitaal pesten

Uitgave

Pestweb/ BOOM

Doelgroep

Klas 1 tot en met 4

Bevat

Kaartjes digitaal pesten, handleiding voor de docent

Inhoud

De kaartjes zijn een hulpmiddel om digitaal pesten in de klas aan de orde te stellen. Door middel van de kaartjes leren leerlingen nadenken over verschillende vormen van digitaal pesten en bespreken zij met elkaar wat ze ervan vinden.

Bruikbaar: ★★

Preventief & therapeutisch

InternetSOA

Uitgave

Stichting Mijn Kind Online

Doelgroep

Jongeren van 12 tot en met 18 jaar.

Bevat

Lespakket (map) met lessen

Inhoud

Het versieren en flirten heeft zich uitgebreid van schoolplein, hangplek, kroeg en discotheek naar internet. Dat biedt nieuwe kansen maar ook nieuwe risico's. Dit lespakket over flirten via internet is bedoeld om de risico's bespreekbaar te maken en jongeren te laten nadenken over hun eigen seksuele grenzen op internet én de grenzen van anderen.

Bruikbaar:

Preventief & therapeutisch

WRLD HLL DG: N LSBRF VR SMSS

Uitgave

Stichting kennisnet/ CMO

Doelgroep

Leerlingen van de gemengde en theoretische leerweg van het VMBO (14-16 jaar).

Bevat

Nieuwsbrief met lessuggesties en een docentenhandleiding.

Inhoud

21 November is het Wereld Hallo Dag. In dit lespakket wordt deze dag gebruikt als gelegenheid om aandacht te vragen voor de modernste vorm van communicatie: het sms'en. Zo kunnen de leerlingen leren wat de Wereld Hallo Dag is, wat sms'en is. De leerlingen kunnen enkele manieren benoemen waarmee zij meer inhoud in een sms-boodschap kwijt kunnen en de leerlingen leren creatief omgaan met sms-taal.

Bruikbaar: ★★

Preventief

3.2) Leesboeken

Suske en Wiske – De sinistere site

Uitgave

P. Geerts, Standaard Uitgeverij, Antwerpen

Doelgroep

Klas 1 en 2

Inhoud

In De Sinistere Site wordt Wiske al surfend naar een andere wereld geflitst. Aan de hand van haar belevenissen worden de gevaren van internet blootgelegd en wordt verteld hoe deze vermeden kunnen worden. Op de laatste bladzijden van de strip komen tips voor de kinderen: hoe ze zonder gevaar kunnen surfen en waar ze op moeten letten als ze chatten.

Een informatief boek wat kinderen leuk vinden om te lezen.

Bruikbaar: ★★ ★

Preventief & therapeutisch

- In deze leskist is ook een lesbrief opgenomen die te gebruiken is naast het album van Suske en Wiske.

Pesten – wat vind jij?

Uitgave

T. van Dugteren, Lannoo, 2006

Doelgroep

Klas 1 en 2, voor kinderen die gepest worden.

Bevat

Boek

Inhoud

Vaak komt het voor dat mensen je niet serieus nemen als je gepest wordt. Je weet gewoon niet hoe je moet uitleggen dat pesten wél pijn doet. Dit boek is geschreven voor alle kinderen die gepest worden via sms, internet of op een andere manier. Het boek bevat tips om te 'overleven'.

Bruikbaar:

Therapeutisch

3.3) Spellen

Internetkwartet

Uitgave

Stichting Koei, 4PIP

Doelgroep

Klassen 1 en 2

Bevat

Een internetkwartetspel en een lesbrief voor het kwartetspel

Inhoud

Door het spelen van het internetkwartet en de daarop volgende discussie worden de leerlingen zich bewust van hun eigen surfgedrag. De verschillende plaatjes van het kwartetspel kunnen dienen als vragen voor de bespreking van de onderwerpen internet en msn.

Bruikbaar:

Preventief & therapeutisch

3.4) Ondersteunend materiaal

Nergens meer veilig

Uitgave

M. Limper, Pestweb, VOO en SIRE, Almere, 2006

Doelgroep

Docenten van klassen 1,2,3,4,5 en 6

Bevat

Brochure

Inhoud

In deze brochure wordt ingegaan op wat digitaal pesten is en hoe het eruit ziet. Daarnaast worden handreikingen gedaan naar scholen hoe (preventief) te handelen rondom digitaal pesten.

Bruikbaar: ★★

Preventief & therapeutisch

Veilig internetgebruik

Uitgave

VOO en www.besafeonline.org, Almere, 2002

Doelgroep

Docenten en ouders

Bevat

Brochure

Inhoud

Een overzichtelijke en informatieve brochure die duidelijk vertelt hoe veilig gesurft kan worden op internet.

Deze brochure is ook online te vinden bij www.besafeonline.org.

Bruikbaar: ★★

Preventief

Mijn leerling online

Uitgave

J. Pardoen en R. Pijpers, Uitgeverij SWP i.s.m. Ouders Online en KPN, Amsterdam, 2006

Doelgroep

Docenten

Bevat

Boek

Inhoud

Een handboek met handvatten voor docenten hoe leerlingen begeleid kunnen worden in het veilig internetten. Concreet en duidelijk wordt uitgelegd hoe kinderen zelfstandig onder toezicht kunnen (leren) internetten.

Een uitgebreid maar nuttig en alomvattend boek dat de docenten en ouder(s) wegwijs maken.

Bruikbaar:

Preventief

Pesten is laf! – cyberpesten is laffer

Uitgave

B. Delver en L. Hop e.a., Vives Media uitgeverij, Haarlem, 2006

Doelgroep

Ouders, docenten en andere professionals die werken met kinderen/jongeren

Bevat

Boek

Inhoud

Vrijwel alle kinderen in Nederland hebben toegang tot internet. Chatten komt veel voor. Op chatboxen ben je anoniem, daardoor is de drempel lager voor kinderen om te gaan treiteren en pesten. Valt cyberpesten te voorkomen via bijvoorbeeld lesmateriaal of protocollen? Wat verwachten leerlingen eigenlijk van hun opvoeders en leerkrachten? En kunnen deze volwassenen deze verwachtingen wel inlossen? Deze vragen worden onder andere behandeld in dit boek. Veel leerkrachten staan niet genoeg stil bij de omvang van cyberpesten. Daarom is het aan te raden dit boek te lezen.

Bruikbaar: ★★

Preventief

Jongeren en hun digitale wereld

Uitgave

G. Wijngaards, J. Fransen en P. Swager, Van Gorcum, 2006.

Doelgroep

Docenten en ouders

Bevat

Boek

Inhoud

Dit boek informeert over wat jongeren online doen en hoe ze bouwen aan hun eigen digitale wereld. Ook worden er tips gegeven voor het omgaan met bepaalde verschijnselen in de digitale wereld van jongeren.

Bruikbaar:

Preventief

Verliefd op internet

Uitgave

J. Pardoën en R. Pijpers, SWP, 2006

Doelgroep

Docenten en ouders

Bevat

Boek

Inhoud

Pubers worden niet alleen verliefd op internet, maar ook *via* internet. Dit boek biedt een onthullende blik in de digitale jeugdcultuur van dit moment, die voor de meeste volwassenen nog grotendeels verborgen is. Ook geeft het boek een praktisch antwoord op de vraag hoe je daar als ouders of docenten het beste mee om kunt gaan.

Bruikbaar: ★★ ★

Preventief & therapeutisch

Vet Veilig Internet

Uitgave

B. Delver, Vives Media i.s.m. MSN en UPC, 2006

Doelgroep

Voor docenten van klassen 1 en 2 én voor ouders

Bevat

Boek

Inhoud

Vrijwel alle kinderen en jongeren in Nederland zijn geregeld op internet en chatsites te vinden. In veel gevallen speelt een gedeelte van hun sociale leven hier af. Het is een virtuele wereld waar veel opvoeders en leerkrachten weinig ervaring en weet van hebben. Dit boek biedt handvatten en suggesties hoe hiermee om te gaan. Daarnaast doet het aanbevelingen hoe kinderen te beschermen tegen de minder leuke kant die internet heeft.

Bruikbaar: ★★

Preventief

MSN onderzoek

Uitgave

G. van Egmond en D. Koetsheid, Lectoraat eLearning, Hogeschool Inholland Rotterdam

Doelgroep

Docenten en schoolleiding

Bevat

Paper MSN onderzoek

Inhoud

Dit onderzoek richt zich op de vraag 'wat is de invloed van MSN op jongeren, en hoe kan het onderwijs daar gebruik van maken?'. MSN is een veel gebruikt medium en daarom is dit de ideale mogelijkheid voor het onderwijs de jongeren te bereiken. In de vorm van een enquête is onderzocht hoe jongeren tegenover MSN staan.

Bruikbaar: ★★

Preventief

Cyberpesten: Big Deal?!

Uitgave

C. Bolman, F. Dehue en T. Vollink. Open Universiteit Nederland, 2006

Doelgroep

Docenten

Bevat

Persrapport

Inhoud

Dit rapport bevat een onderzoek naar de omvang van cyberpesten, de uitingsvormen en de wijze waarop ouders en kinderen ermee omgaan. Op basis van een vragenlijst onder kinderen en hun ouders zijn resultaten gerapporteerd. Er werd onder andere gevraagd welke media gebruikt worden, of ze zelf pesten via internet of sms, of ze met internet of sms worden gepest, of ze meedoen met cyberpesten, of ze weten wie dader is, of ze 'gewoon' pesten of digitaal gepest worden enzovoort.

Bruikbaar: ★★

Preventief & therapeutisch

Online pesten: geintje of kwetsend

Uitgave

Qrius/ Internetprovider Planet Internet, 2005.

Doelgroep

Docenten

Bevat

Onderzoeksrapport

Inhoud

Dit onderzoeksrapport maakt het online (pest)gedrag van tieners inzichtelijk. Onderzoek is gedaan onder kinderen in de leeftijd van 11 tot en met 15 jaar. Aan bod komen onder andere: offline pesten, online pesten, ben je zelf wel eens gepest, reactie op online pesten, weet je door wie je wordt gepest en pest je zelf wel eens op internet.

Bruikbaar: ★★

Preventief & therapeutisch

3.5) Achtergrondartikelen

De artikelen in de (roze) map geven handvatten en inzicht in de verschillende aspecten rondom mishandeling en seksueel misbruik.

Hieronder volgt een overzicht:

1. Internetprotocol (Stichting de kinderconsument/ internetprotocol).
2. Netetiquette voor het voortgezet onderwijs (Surfopsafe.nl).
3. De nieuwe PestTest. Voor netwerk en mét digitaal pesten (Vereniging voor Openbaar Onderwijs, 2006).
4. Cijfers digitaal pesten (Pestweb, 2006).
5. Vuistregels voor Internet-gebruik (13+) (www.mijnkindonline.nl / Planet Internet).
6. Ouderavond cyberpesten VO (De Kinderconsument).
7. Voorlichting cyberpesten VO (De Kinderconsument).
8. Ouderavond over pesten (PestWeb).
9. Pesten, algemene tips (Schoolmanager).
10. Online pesten verergert 'gewoon' pesten (VIOS, 2006).
11. Jeugd wisselt van identiteit op internet (Algemeen Dagblad, 2006).
12. Pesten en aansprakelijkheid van scholen (VIOSCOOP, 2006).
13. Stop het pesten. Info brochure voor het voortgezet onderwijs (Stichting stop het pesten).
14. Veiligheid op de elektronische snelweg? (Project Preventie Seksuele Intimidatie).
15. Onbegrijpelijk gebrabbel op MSN en in sms'jes leidt tot taalverloedering onder kinderen (Algemeen Dagblad, 2006).
16. Jongeren zetten zichzelf zonder gene op diverse chat- en internetsites in de etalage (Algemeen Dagblad, 2006).
17. Robot steunt kinderen bij het chatten (Algemeen Dagblad, 2006).
18. Digitaal pesten (INZICHT, 2006).
19. S.O.S. adressen (De Kinderconsument.nl).

4) Adressen

Kinderen

www.pestenislaf.nl	Site met vragen en antwoorden rondom (cyber)pesten
www.kinderconsument.nl	Informatie over de voor- en nadelen over internet
www.weetwatjetypt.nl/kids	Op deze site kan je hulp en bescherming vinden, voor en door kinderen
www.msn.nl/veiligonline/kinderen	Vijf gouden regels in de omgang met het chatprogramma MSN

Leerkrachten / ouders / opvoeders

www.pestten.net	Tips en handige informatie van drs. Van der Meer. Hij heeft verschillende boeken geschreven rondom pesten.
www.mijnleerlingonline.nl	Informatieve site hoe kinderen onder toezicht toch zelfstandig internet leren ontdekken.
www.pestweb.nl	Site met veel nuttige informatie voor kinderen, ouders en leerkrachten.